

Pred zaključkom letalske sezone

Povsod je tako. Ko se zapirajo vrata, ko se bliža konec sezone za letne športne dejavnosti, tedaj se govori o uspehih, o problemih organizacije, članstva, denarja ...

Ne bo minilo 14 dni, pa bodo tudi v Lescah vrata hangarja zaprta. Nebo nad Gorenjsko bo spet nekaj časa mirno, tiho in idilično. Med članstvom bo zavladovalo mrtvilo. Večina se jih bo prepustila drugim športom, le nekateri bodo razmišljali, kako in kaj naj zastavijo v prihodnjem letu. Gre namreč za nekatere bistvene spremembe v organizaciji našega letalstva. Gre za spremembe, ki bodo morda bistveno vplivale na sestavo članstva v letalskih organizacijah. Sploh bodo te spremembe toliko bolj korenite, če bo nova politika temeljila predvsem na finančni participaciji letalcev osnovnim letalskim organizacijam, letalskim centrom in letalski zvezi.

K temu letalce sili zelo neprijeten in v mnogem celo nemogoč odnos nekaterih do družbenih sredstev, katere koristijo letalci.

Večina tehničnih organizacij je ta problem že rešila. Avto moto društva na primer, celo tenisači, vsakdo, ki se hoče s tenisom ukvarjati le rekreativno, prispeva svoji organizaciji vsoto, ki je namenjena vzdrževanju športnih objektov.

Toda letalstvo sodi med najdražje športe, letalci pa letijo tako rekoč zastoj. Ura letenja stane 30.000 din, skok s padalom prav toliko. Letalci po vsej Jugoslaviji so prispevali v amortizacijske sklade le v promilah.

Ob vsem tem pa ugotavljamo: dokler ni rešena politika financiranja in dokler bo proizvodnja športnih letal životarila in eksperimentirala, vse dotlej letalstvo ne bo moglo biti šport, ki bi zajel večji krog športnikov, pač pa le kvaliteten šport z majhnim številom aktivnega članstva. Potrebna bo selekcija. Ostanajo naj le najzavednejši in najboljši.

TONE POLENEC

Na 3. strani:

Levkemija — končno ozdravljiva

Na 5. strani:

Policija in jasnovidci brez moči

Na 8. strani:

Gorenjska slamnkarica v Chicagu

Kranj

10. oktobra 1964

Mati in sinček. Ali ne, da sta lepa? Za naš okus ima pleme Galla zelo čedne ljudi

KENIJA

dežela ob
Indijskem
oceanu

Kenia leta 1899. Nairobi je glavno mesto. V jeziku masajskega plemena pomeni nairobi — mrzlo. Kot center države leži nekako v sredini dežele. Z obalama Indijskega oceana je bilo mesto zvezano s pomočjo telegrafskih naprav. Vendar, te so bile le malokrat v redu. Vse prepogosto so se zapletale žirafe s svojimi dolgimi vratovi v napeljavne žice, tudi ljudje iz Nandi ali Masaji plemena niso gojili kaj prida spoštovanja do teh naprav. Polastili so se metalnih delov in iz njih spretno izdelali za svoje neveste in žene nakit za vrat, roke in noge. Cest tedaj ni bilo. Za poštarje je bilo delo težavno. Navadno so v odmaknjene kraje poslali poštnega sla, čeprav je dostava trajala več dni ali celo tednov, se pisma navadno niso izgubljala. Levi so bili najhujši sovražniki samotnim potnikom — poštarjem.

Vlak, ki je povezoval Viktorijansko jezero in rodovitno Bugando je sčasoma pripeljal vedno več doseljencev v deželo — Indijce, Angleže in druge. Južni Afričani so z volovsko vprego potovali skozi stepo in so iskali rodovitne zemlje. Skoraj v istem letu, to je leta 1904, so se doseljevali tudi angleški farmarji. Indijci so bili obrtniki in trgovci. Prav njim se je zahvaliti, da so ljudje tudi v odmaknjenih krajih lahko kupili petrolejske svetilke, vžigalice, blago in čevlje. Angleški priseljenci so se uveljavili ali kot farmarji ali v upravi.

V začetku tega stoletja je v Nairobiju izbruhnila bezgavčna kuga. 16 ljudi je bilo mrtvih. Angleško skrbstvo za zdravstvo je odločilo, da se mesto požge in da se naredi kugi odločen konec.

Kenija je najlepša in največja dežela v vzhodni Afriki. Dandanes obišče letno preko 100.000 turistov, to deželo. Redko katera dežela ima tako bogato in različno živalstvo. Prav tako je pokrajinska slika zelo pestra. Vrhovi gora se dvigajo nad 5000 m višine. V vaseh Kenije prebivalci ob slovesnostih plešejo še vedno svoje stare plese in so v svojih življenjskih zahtevah precej skromni. Glavno mesto, polno lepih zgradb in parkov, nudi dosežke moderne tehnike. Veliko je modernih restavracij in hotelov z bari. Nairobi je vele mesto.

Sedaj so promtne zveze dokaj dobro urejene. Tudi import iz Evrope hitro »prilet«. Casopis, ki izide v Evropi, npr. v ponedeljek, lahko berejo v Keniji že v torek. Mnoge ceste v Keniji pa so še tako slabe, da je v deževnih dneh promet onemogočen.

Sedaj živi v Keniji okoli 9 milijonov ljudi in 250.000 ljudi letno je prirodnega prirastka. Jezik še vedno ni enoten, saj živi v Keniji zelo veliko plemen. Vendar več kot 5 milijonov črncev govori Bantu-jezik. Naštejmo samo nekaj plemen, ki govori Bantu jezik: Kikuji, Embu, Kamba, Taita in Kisii.

V Keniji so se pred stoletji že tudi naselili Arabci. Na otokih pred obalo in na obali so zgradili svoja trgovska mesteca. Nekatera teh mest še danes stojijo, mnoga so propadla in samo razvaline še potrjujejo nekdanje arabsko življenje. V Keniji še danes živi okoli 34.000 Arabcev. Koliko je Evropejcev? Kakih 53.000, ena četrtnina jih je farmarjev.

Skozi težke čase, ki jih je prebredel črni človek Kenije, se je naučil nekaj, namreč, da je pot k lepšemu življenju odprta tistemu, ki zna brati in pisati. Ni čuda, da starši želijo in silijo svoje otroke v šolo. V Keniji so bile dolgo rasno ločene šole. Sedaj otroci vseh barv obiskujejo skupno šolo.

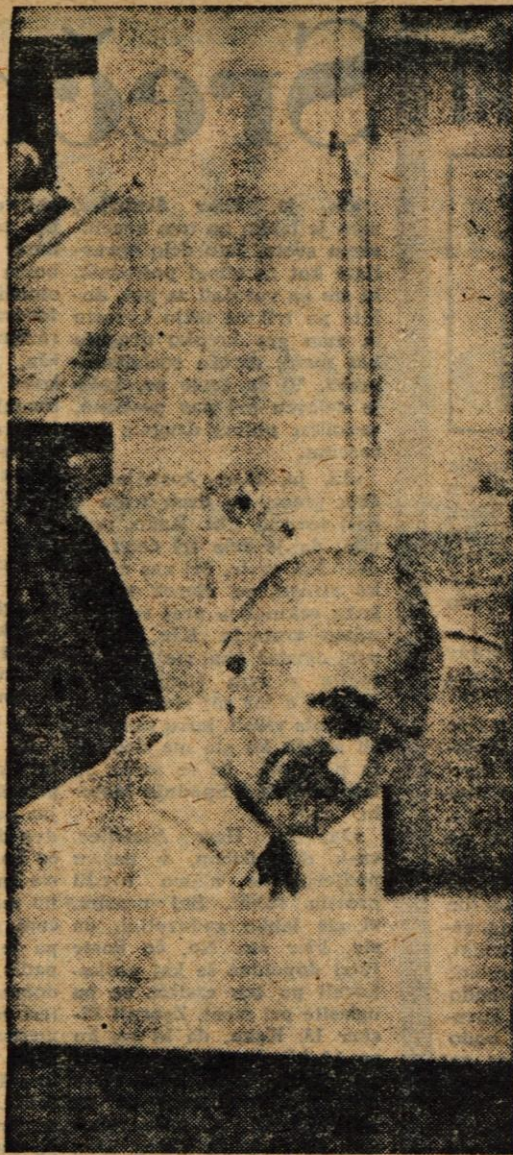
Leta 1963 je bil izvoljen za ministrskega predsednika Jomo Kenyatta, ki je 12. dec. 1963. leta skupno s svojimi ljudmi priboril deželi samostojnost. Njegova pot je bila težka, kot pot vseh drugih afriških državnikov, ki so vodili svojo deželo v neodvisnost. Ko je bil Jomo Kenyatta mlad, ni bilo v njegovi domovini partije. V Evropi se niti malo niso ukvarjali z mislijo, da bodo vlado nekoč Afričani sami prevzeli v roke.

Od leta 1921-1926 je bil Kenyatta nameščenev v mestni upravi glavnega mesta. Leta 1922 se je pridružil neki plemenski organizaciji, ki je kazala prve zarodke politične dejavnosti. Čez sedem let je odšel v Anglijo. Studiral je etnologijo pri enem najbolj znanih profesorjev tistega časa. V Angliji je ostal 15 let. Takrat se je spoznal z vsemi poznejšimi pomembnimi voditelji mlade Afrike.

Ko se je vrnil domov, se je takoj vključil v politično delovanje. Vodil je partijo, ki se je borila ne samo za pravice enega plemena, pač pa vseh plemen v Keniji. Ko je izbruhnil upor je bila partija prepovedana. Jomo Kenyatta je bil interniran. Ko se je leta 1961 vrnil, je vodil svoje ljudi in se boril dokler ni dosegel samostojne države. Zaveda se in poudarja, da so bili farmarji veliko pripomogli k dvigu zaostale Kenije, hvaležen jim je za pomoč, vendar ne dopušča, da bi samo belec vladal. Se pred dvema letoma je veliko belih farmarjev sklenilo, da bo zapustilo deželo, če bi prevzel oblast črnc, vendar so se premislili in ostali. Saj se Jomo Kenyatta trudi, da bi bilo sožitje med njimi kar najboljšo.

Lev ke mi ja

končno ozdravljiva

Georges Mathé, šef ekipe v laboratoriju v Villejuifu

Pri sedemindvajsetih letih je bil obsojen na smrt. Toda prvič v zgodovini boja proti tej strašni bolezni, se je zgodilo, da je kri človeka, ki so mu vcepili kostni mozeg, popolnoma ozdravela. To je bila kri njegovega brata.

»Ne, ne, to je vendar nemogoče! Ne bom mu rekel, tudi, če bi vas hotel sprejeti. Najbrž bi to storil, toda to je preveč tvegano zanj. Preslaboten je še, veliko preslaboten.«

Prepoved je popolna. Torej ne bom videl »bolnika«.

To je mlad moški, sedemindvajsetih let, ki ga je avgusta 1961. leta napadla zelo težka in resna levkemija. Francoski zdravniki so sklenili poizkusiti tisto, kar se je vsem zdelo nemogoče: popolnoma obnoviti njegovo kri z vcepitvijo kostnega mozga. Od tedaj je preteklo že osemnajst mesecev: današnje analize pa so več kot zadovoljive: bolnikova kri je popolnoma zdrava. To je prvi primer, ki pomeni revolucijo... Toda zdravniki se še ne upajo prav razveseliti, bojijo se nepredvidenih stvari in se hočejo za vsako ceno izogniti porajanju praznih upov. Skrivnost prve stopnje njihove zmage je ostala med njimi. »To je poseben primer,« pravijo »noče mo, da bi ljudje mislili, da smo našli sredstvo, s katerim bomo ozdravili vse ljudi. Morda bo nanj treba še dolgo čakati.«

23. april, v aseptični sobi centra za raziskovanje raka v Villejuifu. Mlad bolnik leži na postelji. Čisto sam je. Niso ga uspavali in ga tudi ne bodo. Prisostvoval bo posegu, ki se pripravlja. Posegu, ki bo odločil njegovo prihodnost... Ta mladi mož ni samo bolnik: zdravnik je. Imenovali ga bomo doktor X.

Nobena podrobnost v razvoju bolezni mu ni ušla. Dobro je poznal resnost nevarnega napadalca, ničesar si ni prikril. Sedaj še zadajč tehta možnosti zdravnikov v uspeh operacije: od leta 1958 so dvajsetim ljudem vcepili kostni mozeg, toda pri nobenem niso uspeli. Samo eden je živel še eno leto.

Bolnikov oče je nekega dne sedel ob vznožju njegove postelje. To je bilo v začetku aprila 1963, v času, ko bolezen ni več hotela prizanašati, ko je postajalo bolnikovo stanje iz dneva v dan slabše. »Specialisti mislijo,« mu je rekel oče, »da je v sedanjem stanju mogoča vcepitev kostnega mozga. Kot poglavarja družine so me vprašali, če soglašam z njihovo odločitvijo. Pritrdil sem. Sedaj pa te jaz vprašam kot zdravnika: boš privolil?«

Odločitev je težka. Bolnik ve, da bi morali pred vcepitvijo mozga z radioaktivnim žarčenjem uničiti v njem vse levkemične celice in tudi celice, ki proizvajajo protitelesa, katerih naloga je ščititi organizem. V primeru, da bi te ostale v telesu, bi reagirale proti mozgu in tako preprečile morebitni uspeh operacije. Misel na vseh dvajset primerov, v šestih letih, ki so ostali brez uspeha, mu ne da miru. To so bila sama priznanja bolezni, morda čisto kratka, toda bila so.

»Jaz,« je mislil doktor X, »pa imam tri možnosti, ki jih ostali niso imeli.«

Mozeg mu je darovala njegova družina

Bolask je v rokah ekipe, ki ji načeljuje Georges Mathé. Ob njem so še štirje zdravniki: Jean-Louis Amiel, Léon Scharzenberg, Albert Cattan in Maurice Schneider. Ti so pred leti rešili jugoslovanske znanstvenike, ki so bili izpostavljeni smrtonosnemu žarčenju. Morda bodo rešili tudi njega. To je njegova prva prednost.

Njegova druga »sreča« je v tem, da ni nikoli prejel transfuzije. Ta bi lahko v njegovem organizmu povzročila rast protiteles, ki jih sedanje obsevanje ne bi moglo uničiti.

In njegov zadnji privilegij? Na razpolago so mu najboljši darovalci mozga — njegova družina. Analiza je pokazala, da bi se njihova kri in sokrvica lahko najbolje združili z njegovo.

Doktor X ve, da mora izbirati: na eni strani mu je na voljo bedno življenje nekaj tednov, čas, ko ga bo vsako jutro zbudila dnevna svetloba, na drugi strani pa ga čaka skok v črno temo, v neke vrste neskončen predor, na koncu katerega se rahlo zaznava blede svetloba. Nič več ne okleva, sprejme to blede svetlobo.

Dvakrat, 17. in 18. aprila so ga obsevali s kobaltom 60. Štiri dni pozneje so analize pokazale, da nista njegova kri in mozeg nič več sposobna za življenje. Zaprt je v sobi, ki je popolnoma brez mikrobov, kjer se bo pravkar začela operacija, v sobi, ki jo je spoznal že kot študent medicine.

Med vsemi temi silhuetami, oblečenimi v belo, je pet njegovih: oče (imenujmo ga H), mati (G), sestra (F) in bratje (D, M in P). Ti ljudje, ki so pripravljene tako nesebično darovati del samih sebe, leže v sosednji operacijski sobi, okrog njih pa si prizadevajo anesteziisti. Vsakemu od darovalcev bodo s punktiranjem vzeli iz stegenice in prsnice enako količino kostnega mozga (sto brizg, kar je 2000 kub. cm) in ga nato intravenozno vbrizgali v bolnika. Elementi kostnega mozga se nato sami usmerijo proti centrom, ki jih oskrbujejo.

Prične se ples molčečih belih mož med temi šestimi uspavanimi bitji in popolnoma budnim bolnikom, ki je zaprt v svoji aseptični kletki z negotovostjo svojega jutrišnjega dne.

Operacija je trajala dve uri. Upanje v njen uspeh pa bodo zdravniki imeli lahko šele čez štirinajst dni.

Ze prve dni maja gre bolniku silno slabo. Reakcija je strašna: shujšanje, vročica, prebavne težave in kar je najhujše — napad tuberkuloze, proti kateri se bodo morali boriti mesece in mesece. Bojazen, ki jo skrivajo drug pred drugim, se naseli v družini.

Bolnik ni zaskrbljen — nasprotno. Ve, da je taka reakcija neizogibna. Ze 23. aprila so analize pokazale, da se je mozeg začel obnavljati. Prve dni maja pa se je pokazala točnost analiz. Ob koncu tega prvega obdobja so zdravniki že zagotovo vedeli, da je poseg uspeh. 6. julija, po prenehanju sekundarnih reakcij, je doktor X zapustil bolnišnico s popolnoma zdravo krvjo.

Zdravniki se zavedajo, da so bili priče izrednega pojava: kri doktorja X ni več njegova. Krvna telesa so last njegovega mlajšega brata, čigar krvna skupina je najbližja njegovi. Prav tako je z njunimi protitelesi. Da bi bili še bolj gotovi, so zdravniki napravili zanimiv poskus: bolniku so vcepili koščke kože od vseh šestih darovalcev. Prijela se je samo koža brata P. Odslej bo bolnik lahko vse sprejel od njega, ker sta si biološko enaka. Vprašanje, ki si ga zdravniki postavljajo:

Je po tem posegu še vedno isti človek?

Jean Rostand, znanstvenik in prerok je dejal: »Primer doktorja X odpira človeštvu vrata v novo prihodnost.« Toda ne samo človeštvu. Tudi znanosti odpira nove, vrtoglave perspektive. Glavni problem, ki ga postavlja ta primer pred nas, je povsem drug. Ali bo vcepitev mozga spremenila osebnost? Ali ne bi vcepitev endokrinih žlez na primer povzročila globoko spremembo temperamenta? Kaj bi rekli, če bi šlo za vcepitev možganskega tkiva, ki je danes nemogoče pa bi jutri postalo resničnost? Doktor Léonce Blondel gre še dalje. V svoji knjigi »Kri in temperament« pripoveduje, da ima vsaka krvna skupina svoje sposobnosti, težnje, svoj poseben okus.

Morda bodo doktorja X, ki je postal z novo krvjo biološki dvojček svojega brata, jutri biologi smatrali za njegovega pravega dvojčka. Kakor si že boji, to je edini človek, katerega mu je njegova družina dvakrat dala življenje.

POLsocialistični MARTIN

kako je jajca prodajal

Milčinski-Novak

Mati je vzdihnila in dejala: »Tale jajca sem kupila v trgovini, pa imajo duh po kemikalijah, smrdljivih jajc nisva vajena, smrdljiva jajca niso dobra. Sinek Martinek, veš kaj, stopi in jih prodaj — sama bi šla, pa mi socialno zavarovanje še vedno ni preskrbelo očal. Ljudje kupujejo marsikaj, posebno na potrošniški kredit, pa bodo kupili tudi smrdljiva jajca, če bodo jajc potrebni.«

Polsocialistični Martin je bil ubogljiv otrok, čeprav se je šolal v času orokavičenih šolskih zakonov. Dejal je: »Rad in koj, mati!« in je startal, da gre.

Ga je ustavila mati: »Sinek Martinek, počakaj še hip! Ko greš, da prodaš, s seboj vzemi, kar boš prodajal! Nekateri prodajajo, kar nimajo — kakor kmetijski strokovnjaki svoje znanje! Ti si iz poštene družine, zato s seboj vzemi polivinilasto vrečko in jajca, da bo vsak koj videl, da si pošten! In ne ponujaj po novih delavskih hišah, pri vsaki delavski hiši je kurnik, kjer so kurniki, tam so kure, kjer so kure, so jajca, tam jajc ne kupujejo. Ampak stopi v moderne bloke in stolpnice, kjer ni kurnikov, čeprav bi današnjim stanovanjem mirne duše lahko rekli kurniki, saj v njih še marele nimaš kje razpeti in posušiti; tam torej ni kurnikov, gospodinji pa dosti: te bodo jajc potrebne in jih bodo kupile in izpod štirih kovačev jih ne daj. Za tisto, ki jih bo potrebna, bodo vredna še več. In ne daj drugače kakor za denar, za staro obleko jih ne menjaj, nego jajca iz rok, denar v roke, tako je pošteno in všečno vsakemu razen banki, ker ne more zaračunati svojih promil. In zaveži si kravato: kdor prodaja v kravati, laže in dražje prodaja kakor oni, ki prodaja neobrit in v delovni obleki.«

Polsocialistični Martin je ubogal, zavezal si je kravato, vzel vrečko in šel. Hodil je in hodil, prišel je v mesto. Videl je veliko hišo, stopil okrog hiše in se ozrl na vse strani; ta hiša bo prava, nobenega kurnika nima, in silno ljudi se tare vanjo in se tare iz nje.

Bila je občinska hiša.

Polsocialistični Martin naravnost v sejno dvorano in je bilo zasedanje skupščine, pa je mislil Polsocialistični Martin, tovariš za mizo tudi kaj prodaja. Pa je dvignil še on svoj glas in je skušal, da prevpije onega, ki se je kregal zaradi slabe preskrbe občanov s svežo zelenjavo in jajci: »Kupite, kupite, vrečko jajc imam na prodaj, izpod štirih kovačev jih ne dam iz rok. Malo po kemikalijah smrdijo, pa za vas bodo že, če ste jajc potrebni!«

Odborniki so ga gledali, nekateri so se muzali, drugi so mrmrali, kupil ni nobeden.

Tedaj pa je prišel zapisnikar in si po nalogu delovnega predsednika izposodil Polsocialističnega Martina uho. Venkaj iz sejne dvorane je vleklo uho in Polsocialistični Martin je pokorno sledil svojemu ušesu, za slovo pa je dobil brco v pouk: »Taki huligani spadajo v hosto, ne pa na zasedanje občinske skupščine.«

Polsocialistični Martin si je dejal: »Tukaj v tej hiši zame ne bo kupčije, nemara oni ne pusti, ki tam notri hvali svojo robo. V hosto moram, je povedal mož, ki mi je pot pokazal venkaj.«

Hosta je bila izven mesta. Tjakaj se je z avtostopom odpravil Polsocialistični Martin, da najde jajcem kupca. Sédel je ob cesti pod prometni znak in čakal, čakal je avtomobilov in se oziral, pa je videl, da stoji v bližini nekak kip; sodobni ga je ustvaril umetnik, da se ni vedelo, kaj predstavlja: narodnega heroja, kralja Matjaža ali povodnega moža.

Polsocialistični Martin se je ogledal še okoli spomenika: Nak, nak, kurnika ni blizu, le svinjak, ki so ga s praznimi konservami, papirjem in prijaznimi kupčki napravili izletniki, toda o svinjaku mati niso ničesar rekli! Pa je ogovoril narodnega heroja (ali kralja Matjaža ali povodnega moža): »Cujte, tovariš, mršavi ste in potrebni, kupite vrečko jajc, malo po kemikalijah smrdijo, pa za vas bodo že dobra, štiri kovače stanejo.«

Srečni ljudje

»Ja, ja, Herr Avstrijec, saj veste zima se bliža, drva vam je lahko na tem bencinskem svetu. Isto delo opravljate kot ta ubogi potrošnik, ki ste ga vprašali za pot, dobite pa trikrat težjo kuverto in vam gre krepko drugače kot meni, revežu socialističnemu. Vi še veste ne, kako je delavcu pri nas poslano, vsekakor obilno drugače kot vašemu.«

»Ja, ja, Herr Avstrijec, z dela grem, do dveh traja v naši tovarni šilt. Kako, pravite, da je šele tri četrt na dve? No, veste, pri nas ni tako strogo, pa človek včasih kako sekundico prej smukne mimo vratarja. Kje sva že prej ostala? Aha, glejte, vi se vozite s tem štirikolesnim čudom, a jaz saj ste na lastna očala videli, kako sem tlačil asfalt, ko ste me dohiteli in pobarali, če se pride po teh luknjah v Spodnjo Marelo.«

»Ja, ja, Herr Avstrijec, vsak dan delam, v našem podjetju še nismo uvedli prostih sobot. Saj pravim, vi ste lahko zadovoljni, da ste, kjer ste. No, če boste jutri dopoldne še kaj poskakovali po teh cestah, se pa oglasite pri meni, Zgornji Pisker 13. Kako, da bi se, ko ne bi bil ravno takrat spet na šilhtu? Nein, nein, Herr Avstrijec, jutri sem pa na bolniški! Glejte, nekaj moram še podelati okrog hiše,

bo treba nacepiti, premog noter zmetati, krompir in jabolka v klet dati, pa sem si omislil išias. Imam dobrega tovarniškega zdravnika, ki razume delovnega človeka. »Ja, ja, Herr Avstrijec, pa kako lep fotografski aparat imate! Jaz si s svojo plačico kaj takega ne bi mogel privoščiti, pri nas smo kravato drugače plačani. Srečni ste, zares! V ponedeljek da bi prišli? Kar pripeljite se! Če hočete, že dopoldan! Veste, ta mesec še nisem imel plavih, pa si ga bom v nedeljo malo privoščil in ostal v ponedeljek doma! Nein, nein, zaradi tega me ne bodo vrgli iz tovarne, pri nas takega ne delamo, ker imamo socializem, mein Herr!«

Ja, ja, Herr Avstrijec, vi kapitalistični delavci si lahko privoščite počitnice v tujini, jaz pa kmalu še, čez cesto na dva deci ne bom več mogel, če bo šlo tako naprej. Avgusta in septembra smo strašno malo dobili, ker smo plačani po učinku, proizvodnja pa je v teh mesecih grdo padla, ko pa smo bili vsi na dopustih. Da bi morali nekateri na oddih tudi v drugih mesecih, kot je pri vas v navadi? Nein, nein, mein Herr, to mi še na kraj pameti ne pride. Za dopust sta julij in avgust, morda še september, pa basta! Človek mora ven-

dar kositi in žeti in krompir kopati!

»Ja, ja, Herr Avstrijec, kdaj bom imel jaz tako hišo, kakršno vidim na tej fotografiji! Ko bo na vrbi grozd je rodilo, prej skoraj da ne. Vi Avstrijci res lahko govorite o štandardu, a mi lahko le sline drug drugemu molzemo. Koliko, ur da delam? Osem dnevno, kadar nisem marot. Vi pa petnajst? Saj se šalite, kaj ne? Jaz bi vzel koj štrik pa na podstrešje, če bi me kdo k taki tlaki silil. Nein, nein, mein Herr, to ni zame!

»Ja, ja, Herr Avstrijec, za isto mašino stojiva, toda vam to cel paket šilingov vrže, a meni — nekaj krmizljavih dinarjev. Vaš stroj pač teče onstran Karavank, a moj — v tej beračiji. Dva dni se boste predčasno vrnili z dopusta zaradi svojega stroja? Le zakaj? Mašino boste skušali čimbolj urihitati, ker se vam zdi, da ste pogruntali neko izboljšavo? Nein, nein, mein Herr, meni se ne zdi, da bi tratil svoj dopust za brkljanje okrog svojega stroja. Naj ga rihta, kdor ga hoče, jaz si zastoj ne bom rok mazel, mein Herr!

»Ja, ja, Herr Avstrijec, srečni ljudje ste, ki si služite potico tam gori, a meni tu režejo črn kruh, prav na tanko mi ga režejo. Vidite, to je pa sistem! Človek ne more nič, le glavo skloni in vleče, dokler more. Kako, skrbni vas, kaj bo, ker je pomanjkanje električne energije in vam bodo nekateri stroji stali? Jaz si s takimi rečmi že ne bi razbijal glave, zato imamo vodilni in tehnični kader, pa naj on mozga, ki je plačan, kot se spodobi. Pravite, da boste delavci po šilhtu sklicali sestanke in se menili, kako bi organizirali proizvodnjo v času redukcij, da ne bi bilo izpadov? Nein, nein, mein Herr, mene ne bi spravili na tak sestanek, pa če bi me z buldožerjem rinili nanj. Jaz opravi svoj šilt in voljno! Doma me čakata prešič in njiva, na sestanke pa naj hodijo tisti iz kancilij.«

»Ja, ja, Herr Avstrijec, zdajle bi pa izstopil, če bi hoteli ustaviti. Auf Wiedersehen! O hudiča, skoraj bi pozabil svoj punkeljček! Ali bi mi ga hoteli podati? Kaj da je notri, ker je tako težko? Hehe, nekaj kosov orodja sem sunil v našem obratu, to se tako velikemu podjetju prav toliko pozna, kot če bi psu eno bolho pokončal, meni pa bo kravato prav prišlo. No, še enkrat auf Wiedersehen, pa le povejte onim tam pri vas, kako se pri njihovih sosedih matramo in kakšno dobivamo plačilo! Kar naravnost jim povejte, pa na tisto o stroju ne pozabite: oba za istim, a vam potica, meni pa črni kruh...«

ČUK V TRANZISTORJU

Narodni heroj (ali kralj Matjaž ali povodni mož) se ni ganil ne z roko ne z očesom, nič ni bil hud, nič ni mrmral. To je dalo Polsocialističnemu Martinu korajžo. Pa je tovariša prekrstil v gospoda in ga pozval, naj bo mož — kar v roko naj udari, pa bo kupčija sklenjena. Kip se ni branil, pa ga je Polsocialistični Martin zagrabil za roko (morda je bila tudi noga, morda nos, kdo naj to loči pri umotvorih modernega umetnika?) in jo korajžno stresel, to bodi znamenje, da kupčija drži. Pa je bil kip slabo postavljen (mogoče je vendarle bil narodni heroj in se je delavcem mudilo zavoljo občinskega praznika?) in se je nevarno zamajal.

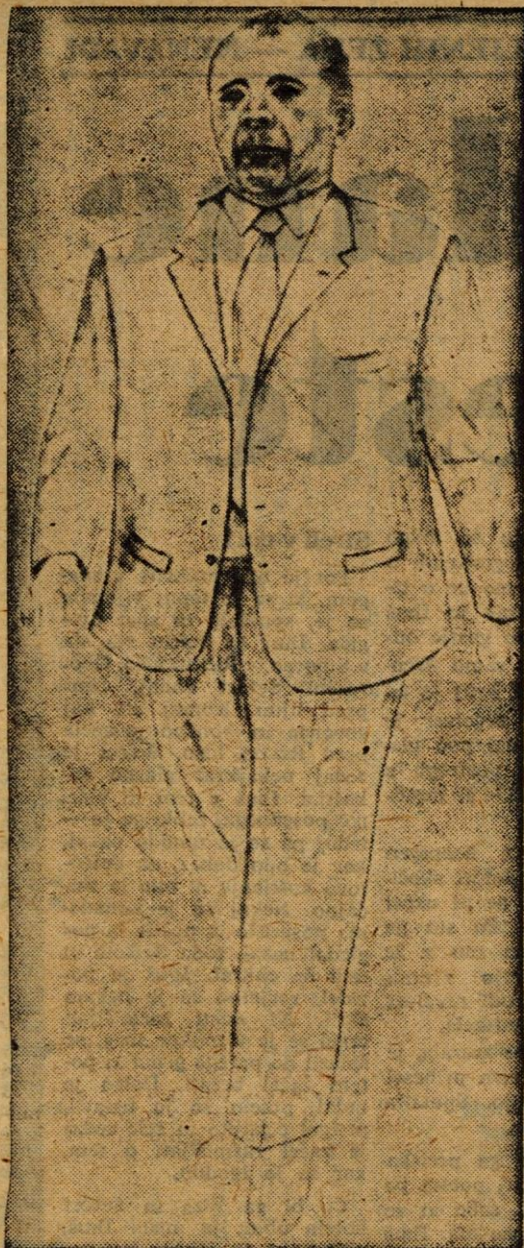
Polsocialistični Martin je odskočil in padel, z nosom je pobožal debelo denarnico — kdo ve, kdaj jo je bil, kdo ve kateri obrtnik, izgubil, ko je bila nuja in je pijan ustavljal avto in počenil za spomenik, kakor je lepa navada na Kranjskem, vidna za oči in nos recimo nasproti jeseniške železniške postaje.

Pa je Polsocialistični Martin zahvalil narodnega heroja (ali kralja Matjaža ali povodnega moža): »Taka kupčija je poštena, všečna vsakemu in vsem in naši materi tudi — robo iz rok, denar v roke, brez bankinoga piskrčka. Kadar nam bodo v trgovini še kdaj prodali smrdljiva jajca, nikomur drugemu jih ne bomo privoščili kakor tebi. Na, tukaj so jajca, naj ti zaležejo, da se boš obredil!«

Postavil je polivinilasto vrečko kipu pred noge (morda so bile tudi roke, morda tudi nos, kdo naj to loči pri umotvorih modernega umetnika?), vtaknil je denarnico v žep, pokimal narodnemu heroju (ali kralju Matjažu ali povodnemu možu) »Po zdravo!« in jo mahnil proti domu.

Doma ga je vprašala mati: »Sinek Martinek, kje imaš denar, kje imaš jajca?«

Pa je Polsocialistični Martin vzel denarnico iz žepa, iz nje so se vsuli obrtnikovi jurčki in je bila mati zelo zadovoljna. Dejala je: »Sinek Martinek, dobro si prodal, prav dobro. Ko si tako dobro kupčijo napravil ti, koliko boljše bi bila napravila jaz, da sem mogla in da mi je socialno zavarovanje že preskrbelo očala.«

Ugrabitelj po opisu prič

Primer ugrabljenega otroka Ti-
ma Rimelta ni osamljen. V Za-
hodni Nemčiji je v zadnjih dese-
tih letih brez sledu izginilo 15
otrok.

*Spodnji Ren. Romarski kraj
Kavelaer. Letos, 1. maja, je brez
sledu izginila 7-letna Ruth Lem-
ke. Umor? Ugrabitev? Starši ne
vedo ničesar, policija še manj.
Otrok je izginil kot bi se vdrl v
zemljo. Od Ruth je ostala samo
rdeča skakalna vrv, s katero se je
igrala na domačem dvorišču, pre-
den je izginila.*

Ko se zvečer, 1. maja, 7-letna
Ruth ni vrnila domov, so že čez
nekaj ur v Kavelaerju zatulile si-
rene. Gasilci, rdeči križ, policisti,
vse je bilo na delu. Preiskali so
ves okraj. Na pomoč so poklicali
potapljače in helikopter — Ruth
ni bilo nikjer. Iskanje so ponovili

Policija in jasnovidci brez moči

naslednje jutro, vendar zaman.
Tudi štirje izkušeni psi so iskali
po sledi, nobena ni bila prava.

Pojavile so se prve priče. Po-
vedale so, da so videle malo Ruth
v dva kilometra oddaljenem kra-
ju. Druge priče spet, da so jo vi-
dele drugje. Policija jih je poslu-
šala — brezuspešno. Policija je
osumila njenega očeta. »Priznaj-
tel!« »Kam ste zakopali Ruth?« S
takšnimi vprašanji so policisti
mučili zbeganega očeta. Mati je
bila strta do kraja. Odpeljali so
jo v bolnišnico.

Na pomoč so poklicali osem
jasnovidcev. Večina jih je bila iz
Holandije. Priporočila jih je po-
licija. Le-ti naj bi na svoj način
razjasnili usodo pogrešane dekli-
ce. Družina Lemke je morala seči
globoko v žep, da jih je plačala.
— Zaman.

Nove priče so izjavile, da so
videle Ruth v spremstvu starejše-
ga moškega. V Düsseldorfu, v
Kölnu, v Münchengladbachu. Po
vseh opisih prič so naredili skico
domnevnega ugrabitelja, jo raz-
množili in objavili v dnevnikih. —
Zaman.

Starši niso imeli več upanja, da
jo bodo našli.

Pred kratkim sta se javila dva
zakonca iz okolice in povedala
policiji, da sta videla Ruth v Kielu
v spremstvu neznanca, ki je ustrel-
jal opisu in skici drugih prič. Dva
kriminalista sta takoj odpotovala
v Kiel. Ali Ruth še živi? Jo bosta
našla? Po nekaj dneh iskanja sta
se vrnila utrujena in razočarana.
Našla nista nobenega dokaza, da
je bila Ruth v Kielu.

Mati pogrešane Ruth je pri po-
ročilu kriminalistov samo poveši-
la glavo. Bila je brez besed, niti
jokala ni. Obupana in duševno
strta živi. Ali bo kdaj izvedela,
kaj se je zgodilo z Ruth?

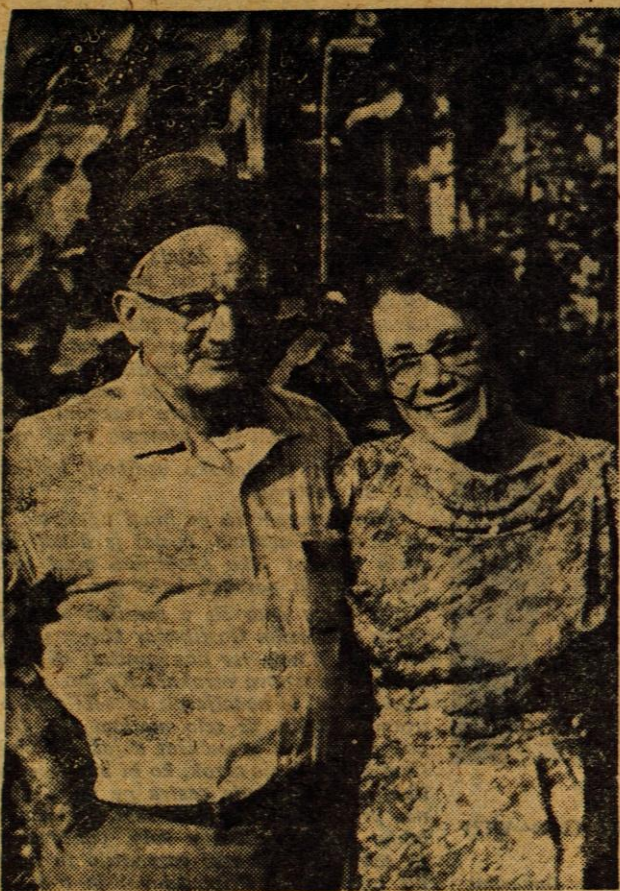
15 NEPOJASNJENIH USOD

*Usoda 7-letne Ruth ni osam-
ljena. Policija je povedala, da je
v Zahodni Nemčiji v preteklih
desetih letih skrivnostno izginilo
razen Ruth še 14 otrok. — Otrok
v starosti manj kot 14 let. —
Nihče ne ve, kaj se je zgodilo
s temi otroki. Ali bo kdaj razjas-
njena njihova usoda.*

Priredil U. Z.

in njegova žrtev Ruth Lemke

Tončka Urbanz, predsednica krožka Progresivnih Slovenk Amerike iz Chicaga, in Anton Garden, dolgoletni urednik Prosvete

Tončka Urbanz, po rodu iz Stare Loke pri Škofji Loki, je med najbolj agilnimi društvenimi delavkami v Ameriki. Je predsednica krožka Progresivnih Slovenk Amerike in podpredsednica zveznega odbora PSA. Slovi kot najboljša slovenska govornica; letos je izrekla krasen pozdravni nagovor Aleksandru Rankoviču v Beogradu.

Zivljenjska pot Tončke Urbanz iz Chicaga je značilna prisposoba slovenske žene, ki jo je še v avstrijskih časih pognala skrb za življenje in delo v tujino.

»Današnja mladina ne pozna teh skrbi«, je dejala veselo, ko je spet prišla na obisk v staro domovino. Iz Amerike je pripeljala skupino članic Progresivnih Slovenk Amerike (PSA). V tej organizaciji je Tončka nad vse marljiva. V Chicagu vodi krožek (tako imenujejo posamezne krajevne odbore organizacije PSA). Chicaška PSA je silno agilna in je pravkar izdala kuharsko knjigo v visoki nakladi 5000 izvodov. Po tem priročniku prav rade segajo naše žene v Ameriki. Knjiga prinaša recepte samo tipičnih slovenskih jedi.

Tončka Urbanz pa je tudi v vodstvu organizacije naših naprednih žena v Ameriki,

kjer je II. podpredsednica PSA. Po pravilih mora biti I. podpredsednica iz Clevelanda, kjer je sedež te naše progresivne slovenske ženske organizacije.

PSA sestoji iz 12 krajevnih organizacij, ki so raztresene po raznih državah ZDA. Največ jih je v Clevelandu, ker je pač tam največ Slovencev; sodijo, da jih je okrog 60 tisoč. Zato ima Cleveland tri krožke PSA. Do nedavnega pa je štela PSA 15 krajevnih organizacij. Ker se pa število Slovencev in Slovenk zaradi ostarelosti in smrti po vsej Ameriki manjša, zato izumirajo tudi krožki PSA.

Tončka Urbanz je veselega značaja. Je pevka in odlična govornica. O, kako bogat zaklad nrodnih pesmi ima. Še starokrajce zna zabavati z verzi starinskih slovenskih pesmi, ki so znane v novem kraju Ameriki. Tončka je vsestransko izobražena žena.

Je tudi dopisnica Prosvete, glasila Slovenske narodne podporne enote, ki izhaja v Chicagu. Njene prijateljice pa so mi zaupale, da piše tudi pesmi. Ko je tov. Ranković sprejel v letošnjih počitnicah naše izseljence, ga je pozdravila z nagovorom prav Tončka. Njen nagovor je bil imeniten. Tončka mi je povedala o tem pozneje: »Fejst« fant, kakor je podpredsednik Aleksander Ranković, zasluži tudi »fejst« govor...

Po tem sva se zapredla v pomenek o njeni mladosti in domačih. Tončka Urbanz je po rodu značilna Gorenjka.

»Sem pristna Prifarka.« (Prifarci so namreč prebivalci Stare Loke pri Škofji Loki. Tam sem se rodila 16. januarja 1896.) Moj oče Kotalj je bil žagar na Guzeljevi žagi, kjer so rezali parkete. Zaga je stala v Vincarjih, tam kjer je zdaj loška elektrarna.

»Že v mladih letih sem spoznala vsa loško okolico. Hodili smo tudi v Selško dolino. Oče je bil doma z Luše, iz tiste vasi, kjer se je rodil tudi oče poštni znamke Lovrenc Košir, Mati pa je bila Orlova od Sv. Tomaža nad Selško dolino. Po vsej dolini imam še danes sorodnike in kadar jih obiščem, je to zame velik praznik.

V mojih mladih letih je bilo šolstvo povsem drugač-

je tudi dopisnica Prosvete, Kropi. Takrat se jim je rodil sin Metod, ki sem mu postala pestunja.

Iz tistega časa se spominjam hude nesreče, ki se je pripetila pri Pogačnikovih. Moj mali varovanec Metod je rad jahal domačega psa. Ta pes je bila velika, huda žival. Metod pa je delal lahko z njim, kar je hotel. Nekeč je prišel v hišo železniški uradnik Dajčman, ki je ogledoval mičen prizor: malega Metodka na velikem psu. Dajčman se je raznežen sklonil in je pobožal fantička. O, da bi tega ne storil! Pes se je zbal za svojega malega prijateljčka, mislil je, da mu hoče moč kaj hudega, zato je planil na Dajčmana in ga je zgrabil za čeljust, ter mu jo je odtrgal... To je bil strašen prizor!

»Oče mi je umrl, ko mi je bilo 10 let in sem imela tedaj že tri sestre in brata v Ameriki. Vabili so me k sebi. Res sem stopila k županu Žegelj k Sv. Duhu pri Škofji Loki. Prošila sem za potni list, a nanj še nisem imela pravice; sem bila pač premlada. K županu me je vodila mati, a se je župan sprva branil. Naredite ji, prosim uslugo in za- pišite, da je stara že 16 let.

Naposled se je dal župan Žegelj le omehčati in je materi privolil, da me bo napi-

V tovarni slamniov sem zaposlena že dolga desetletja kar polnih 54 let. Na stroju šivam slamnike iz drobnih, finih kit. Vsako leto izdelujemo nove oblike. Ameriške žene se namreč hitro naveličajo starih oblik in zahtevajo zmeraj nove vrste in oblike slamniov.

V Chicagu so v vseh tovarnah slamniov zaposlene tudi slovenske žene in dekleta. Tovarnarji jih cenijo, ker imajo gibčne prste in so zato znane kot urne in spretnne delavke, ki imajo tudi mnogo ustvarjalnega okusa.

»Letos ste bila vodnica posebne skupine Progresivnih Slovenk,« sem jo pobaral ob zaključku pomenka. »Da, letos so prišle kar tri popolne skupine PSA, dve z letali, ena z ladjo. Vsa naša potovanja je vzorno uredil in pripravil znani slovenski potovalni urad August Kolander iz Clevelanda. V načrtu imamo še več izletov v prihodnjih letih. Kaže, da bo Kolander pripeljal, še precej slovenskih izseljencev v staro domovino. O novi Jugoslaviji precej vemo, zato vleče vse na ogled napredujoče se domovine.

»Radi prihajamo domov, kjer nas na vsakem koraku prevzemajo mladostni spomini,« mi je pripovedoval

Gorenjska slamninarica v Chicagu

no, kakor je danes, ko imate povsod posvetne razredne učitelje. V Avstriji in stari Jugoslaviji so imeli loški pobci posvetne učitelje, dočim so morale dekleta obiskovati samostansko šolo v loškem gradu. Poučevale so jih nune — uršulinke. (To vem dobro sam, saj sem bil v mladih letih učitelj na loški deški šoli. Opomba avtorja tega članka.)

»V naši družini smo imeli devet otrok«, je nadaljevala Tončka. To je bilo hudo breme za mater, vdovo po žagarju. Zato sem morala kmalu sama kruh služiti. Z enajstim letom sem morala že z doma. Starši so mi našli službo pestunje pri Antonu Pogačniku, lesnem trgovcu, gostilničarju in županu v Podnartu pri

sal za starejšo, če bom le imela tak videz. Dotlej sem stala v veži pred pisarno. Vstopila sem pred očeta župana in ko me je ugledal, da sem telesno razvita in krepka, je dejal smeje: »Temule dekletu pa rad izdam poselsko bukvice in potrdim, da jih ima že osemnajst!...«

Nato sem odšla leta 1910 v Ameriko. Zaposlila sem se v tovarni slamniov v Chicagu. To mesto slovi sicer po velikih klavninah, a je važno tudi kot izdelovalnica slamniov vseh vrst, moških in ženskih, preprostih in dragocenih. Nekateri ženski slamniki so tako dragi, da bi si jih naše žene ne zmogle nabaviti. V bogati Ameriki pa je denarja radi za najdražje slamnike.

Tončka in segala v torbo spomninov. Ko je kot mladenka hodila na Lubnik, pa v Crngrob, na Krizno goro, na Planico, k Sv. Joštu in v druge hribovske vasi, v okolici Loke.

»Čeprav sem že več kakor pol stoletja v novem svetu, mi je drag in mi vsak kosček domače zemlje. Cesto-krat sanjam o teh ljubih hri- bilih in vasicah, domače grude. Če bo priložnost bom še in še prišla v domovino svojih mladih let,« je dejala zamisljeno prjazna slovenska izseljenka Tončka in se globoko zamislila...

Bližal se je pač dan odhoda in to ji je grenilo lepe dneve v stari domovini.

Jože Zupančič

POZOR

Na naša platna bo prišel film LJUBIMCA IZ TERUELA režiserja Raymonda Rouleauja, v katerem avtorji že v vsem začetku opozarjajo na to, da je film le poizkus najti in pokazati nove poti filmske umetnosti. Zgodba filma je po zgradbi preprosta: Skupina potujočih španskih glumačev vsak večer igra staro igro o ljubimcih iz Teruela, katerim dekletov oče brani ljubezen, ker je obljubil hčer bogatemu fevdalcu. Usoda glavne igralkke Ize se enači z zgodbo te povesti. Po sili bi morala v zakon s človekom, ki ga ne ljubi, njen ljubimec pa se trudi pridobiti premoženje, s katerim bi dobil pravico do njene roke. Film v treh delih prikazuje prihod glumačev in vajo za predstavo, zlovesče Izine sanje in razplet, v katerem se Iza in ljubimec v smrti združita.

Film je eksperimentalno delo. Poudarek je na plesu in likovnih sredstvih. Temelji na klasičnem baletu, po likovni strani pa se naslanja na stare španske mojstre, Picassoa, Michelangelala in moderno surrealistično slikarstvo. (Surrea-

lizem je umetnost, ki skuša izraziti stvari tako, kot se zrcalijo v človekovi podzavesti, sanjah, prividih ali blaznosti.) Za naše široko občinstvo verjetno ne bo bistvena kvaliteta oziroma ne-kvaliteta uporabe teh novih sredstev, marveč jih bo presenetila in morda odbila že uporaba sama. Gre za to, da je režiser v želji, da se kar najbolj poglobi v Izino sanjsko blodnjo, odvrigel vse klasične izrazne načine, oziroma jim dal drugotno vrednost in jim dodal vse tisto, kar smo si do danes le težko zamišljali ob pojmu film. Torej kaj?

Kaj je moderni film? Verjetno vse tisto, kar smo lahko videli v filmih Nasmeh poletne noči, Gospod Hulot na počitnicah, Viridiana, Avantura, Noč, Mrk, Če pride maček itd., ki so se uprli standardnim pogledom na otroštvo, na starost, na duševne bolezni, poroko, seksualnost, Dobro in Zlo. To je film, ki se prepušča razdivjani svobodi razuma in vsemogočni nadvladi estetike (Nauk o lepoti), hkrati pa naravnost pozna izraze vseh ostalih umetnosti — gledališča in plesa — podreja nalezljivosti gibanja sliko, risbo, grafiko in kiparstvo.

Ni malo razlogov, da se ježijo lasje tistim distributerjem, ki trobijo na vsa usta, da so avtorji »filmov za estete in intelektualce« grobarji kinematografije, kajti danes vlada na področju kinematografije strahovita dvojnost, ki z leta v leto ostreje prikazuje resnično stanje naše distribucije. Na eni strani se distributerji zavedajo, da je film komercialno blago, ki ga prodajajo pod jetja, po drugi strani pa, da film je umetnost in kot tak sooblikovalec splošne kulture. Kje naj pravzaprav iščemo izvir te dvojnosti? Za naše razmere je vsekakor najvažnejše dejstvo, da se s predvajanjem filmov ukvarjajo podjetja, ki morajo poslovati po ekonomski računici, v kateri odloča o izboru blaga okus potrošnikov. Kot tak kinematograf še dolgo ne bo mogel premostiti razlike med zahtevno širokega občinstva in cineasti, ker prvi zahtevajo predvsem zabavo in s tem drugo ali tretjerazredne filme, obenem pa se z nekakšno obupanostjo branijo razumeti vse novo, kar nam prinaša razvoj filma. Drugi pa, ki rastejo obenem s filmom, zahtevajo vse tisto, kar prvi odlagajo.

PRIHODNJIC:

»SEKVENCA 6, KADER 57-drugič«
(Reportaža z nekega snemanja)

Res, vrtoglavica se nas poloteva, če hočemo prodreti v zamotani klobčič neslutnih pojavov, ki jih je prinesel filmski razvoj v zadnjih dvajsetih letih. Zamislite si umetnost, ki bi v treh ali štirih letih preskočila od tradicionalnega k modernemu romanu, od Dickensa h Kafki. V čem je sploh še novost prvih novovalovskih filmov ob estetski revoluciji, ki jo sproža film Ljubimca iz Teruela. Dobro vem, da je enačenje filmskih »oblikovnih preobrazb« z onimi v literaturi nekoliko drzno, toda vse kaže (Ljubimca iz Teruela), da je vsaj na pripovednem področju film izčrpal že vse možne kombinacije figurativnih oblik. Prav zato danes kritik ni več vedno kos filmu, ki mu fabula služi le za okvir, vse ostalo pa razčlenjevanju človekove notranjosti in njegovega odnosa do sveta. Zato mora biti danes dober kritik ne le popoln poznavalec filma, ampak delno tudi filozof, s tem mislim človeka, ki je sposoben videti kompleksnost sveta in najti človekovo mesto v njej. Tako bi moral tudi gledalec gledati na film, ki na tej stopnji ni samo »opij dveurne samopozabe« in ki se s tem oddaljuje od hotenja širokega občinstva.

Zal je danes povprečna filmska publika taka, da se skoraj lahko ježijo lasje tistim distributerjem, ki dobe v roke »razne« Ljubimce iz Teruela. Toda potolažijo naj se! Največji del

filmske proizvodnje bo še vedno v službi »širokega občinstva« in v času, ko se pojavljajo težnje po novem, lahko hkrati prerokujemo skorajšnje superprodukcije in to barvne, globinske in celo odišavljene, ki jih bodo predvajali množicam pod milim nebom.

DRAGO VIŠIČ

Filmi, ki bodo na sporedu

TRIJE MUSKETIRJI, prvi in drugi del. Italijansko-francoska barvna koprodukcija na širokem platnu je ponovna ekranizacija popularnega Dumasovega romana, ki bo v svoji zvrsti vsekakor zanimiva.

TO SE IMENUJE ŽIVLJENJE je nemška črno-bela vstavišnja zgodba o življenju nekega dekleta v vele mestu in skuša biti drama. Za uspešnost skrbi Elka Sommer (Otoki), ki je doprinesla filmu tisto, kar želijo producenti.

moderni film

! »Mrtev — utonil v Avstraliji!«

Dekle ga je začudeno pogledalo. »Kdo je to, Carovnik?« je vprašala.

»Nič, ki bi ga vi poznali in je tudi prav, da ga niste,« je odvrnil Meister osorno. Potem pa je smehljaje nadaljeval: »Zdaj govoričimo strokovnjaško in zločinstvo je stroka, ki je rajmanj prikladna za ušesa mlade dame.«

»Želel bi, da bi našel kako drugo snov za pogovore,« je razburjeno godrnjal John Lenley in se je že mislil obrniti, ko je vprašal Maurice: »Saj zdaj ste v okraju Westend, Wembury, ali ne? Kakšna pa je bila vaša zadnja zadeva? Ne morem se spomniti, da bi bil bral vaše ime v časopisih.«

Alan se je namrdnil. »Svojih ponesrečenih podvigov nikoli ne objavljamo,« je odvrnil. »Moje zadnje delo je bilo poizvedovanje po nekaj biserih, ki so bili ukradeni lady Darnleigh v Park Lane tisti večer, ko je priredila velik ples za poslaništva.«

Medtem ko je govoril, je gledal Mary. Njen obraz je bil magnet, ki je privlačil njegove poglede in jih vezal nase. Tako ni opazil, kako je John Lenley nenadoma dvignil roko k ustom, da bi utišal nehoten vzklík, niti ne naglega, svařečega Meistrovega pogleda, s katerim je krotil mladeničevo razburjenost. Nekaj časa je bilo vse tiho.

»Lady Darnleigh?« je vprašal Maurice zategnjeno. »O, kajpa, zdi se mi, da se spominjam... Kaj niste bili na tistem plesu, Johnny?«

Pogledal je Johnnyja, ki je nejevoljno stresel z rameni.

Ijavi, Johnny! Toda to nič ne škodi,« je pristavil nato nekoliko resneje, »če bi se le naučili skrivati svoja čustva.«

»Povem, kar mislim,« je kratko odvrnil Johnny.

»To stori tudi pes, če mu stopite na rep,« je odvrnil Meister. »Vi osel,« je nadaljeval z nenavadno oostrostjo. »Vi idiot! Pri omenitvi biserov lady Darnleigh bi se bili skoro sami izdali. Ali ste se zavedali, s kom govorite in kdo vas najbrž opazuje? Najnevarnejši detektiv vsega kriminalnega oddelka. Možak, ki je ujel Herseya, ki je spravljal na viskice Gosteina in razgnal roparsko tolpo »Baklja!«

»Saj ni nič opazil,« je godrnjal Johnny v zadregi, nato pa skušal spraviti pogovor na drug tir: »Danes ste prejeli pismo. Ali je v njem kako sporočilo o biserih — so prodani?«

Jeza se je razkadila z Meistrovega obličja in bil je spet stari samozavestni možak.

»Kaj res mislite, dečko moj, da je mogoče prodati bisere v vrednosti petnajst tisoč funtov v enem tednu? Kako pa si pravzaprav zamišljate postopek? Da se pošlje bisere kar k Cristieju (londonski draguljar, op. prev.), ki jih oceni in odproda?«

Johnny Lenley se je ugriznil v ustnice. Trenutek je molčal. Ko je spet spregovoril, je njegov glas zvenel mirno, brez razburjenosti. »Čudno je, da so zadevo dali v preiskavo ravno Wemburyju. Kakor kaže, so izgubili vse upanje, da bi prijeli tatu. Seveda stara lady Darnleigh ni prav nič sumila...«

»Bedarija!« ga je prekinil Johnny surovo. »Slepar ste, odkar ste shodili! Vsakega tatu v Londonu poznate in ste razpečavali ukradeno blago.«

»Ne recite tega še enkrat!« Glas Mauricea Meistra je naenkrat zvenel zelo ostro. »Kot sem vam že dejal, ste še zelo nezreli! Ali sem mar jaz zasnoval tatvino biserov? Ali sem vam jaz ubil v glavo misel, da tatvina nese več kot delo? Ali sem vas jaz spravljal na misel, da vam vaša vzgoja in zveze z najboljšimi rodbinami nudijo prilike, kakršnih navadni tat — nima?«

Beseda tat je razdražila Johnnyja prav tako kot prej Mauricea očitek, da razpečava ukradeno blago.

»Oba sta tako rekoč v istem čolnu,« je podaril. »Ne bi me mogli izdati, ne da bi se pri tem sami uničili. Ne trdim, da ste karkoli nاپletli, Maurice, toda pomagali ste pa krepko. Nekega dne naredim iz vas bogatega moža.«

Meistrove črne oči so se počasi uprle v Johnnyja Lenleya. Ob vsaki drugi priliki bi ga bile pokroviteljske besede mladega moža razsrdile, zdaj je bil le vznemirljiv.

»Ljubi moj prijatelj,« je dejal togo. »Nekoliko preveč samozavestni ste! Rop brez nasilja ali z njim ni tako enostaven kot si to mislite. Vi mislite, da ste spretni...«

»Nekoliko bolj sposoben sem kot Wembury...« ga je prekinil Johnny, zadovoljen sam s seboj.

Maurice se je obvladal, da se ni zasmejal.

3

Čarovnik

»Seveda sem bil tam...« vendar sem šele mnogo kasneje slišal nekaj o tisti zadevi. Ali ne znate nič drugega, kot govoriti o zločinah, tatvinah in umorih?« Zasukal se je na peti in počasi odhajal po trati.

Mary je z zaskrbljenim obrazom gledala za njim. »Rada bi vedela, kaj je vzrok, da je Johnny zadnje dni tako slabe volje. — Ali veste vi, Maurice?«

Maurice je ogledoval tlečo cigareto v svojem jantarjevem ustniku.

»Johnny je mlad in razen tega ne smete pozabiti, moja ljuba, da je zadnje čase pretrpel mnogo razburjenja.«

»Jaz tudi,« je odvrnila mirno. »Ali mislite, da zame ne pomeni nič zapustiti Lenley-Court? Za trenutek se ji je zatresel glas, toda s krepko voljo, ki je Alan ni le razumel, temveč tudi cenil, se je prisilila k smehljaju. »Patetična postajam in če se hitro ne zberem, se bom še razjokala na Alanovih prsih. Pojdiva, Alan, ogleдали si boste stari rožni vrt! Morda se bova razjokala skupaj, ko boste videli, kakšen je zdaj!«

4

Johnny Lenley je gledal za njima, dokler nista izginila. Njegov obraz je pobledele od jeze in ustnice so mu trepetale. »Le kaj je privedlo to prase sem?« je vprašal.

Maurice Meister, ki mu je sledil, ga je začudeno gledal. »Moj ljubi Johnny, zelo ste še mladi in zelo nezreli! Vzgjajali so vas kot gentlemana, vi pa se obnašate kot nevzgojen surovež!«

»Kaj pa naj bi po vašem mnenju storil? Ali naj bi mu pristrčno stisnil roko in dejal, kako dobrodošel je na Laley-Courtu? Lopov je izšel iz beračije... njegov oče je bil vrtnar pri nas...«

Meister ga je prekinil s krohoto, iz katerega je zvenelo hudobno veselje. »Zelo ste domiš-

»Nikar ne bodite preveč samozavestni!« je svaril Meister. »Vsak gost, ki je bil tisto noč v Park Lane št. 304, je sumljiv. Vi bolj kot kdo drugi, ker vsi vedo, da ste revni. Razen tega vas je videl sluga, ko ste tik pred svojim odhodom šli po glavnih stopnicah navzgor.«

»Dejal sem mu, da sem hotel iti po svoj plašč,« ga je naglo prekinil Johnny in na njegovem obrazu se je jasno pokazala zaskrbljenost. »Čemu ste omenili Wemburyju, da sem bil tam?«

Meister se je zasmejal: »Ker je to vedel. Opazoval sem ga, ko je govoril. Rahel preblisk v njegovih očeh mi je izdal. Toda hočem vas pomiriti, Oseba, ki jo imajo trenutno na sumu, je točaj lady Darnleighve. Vendar nikar ne mislite, da je vse mimo! Nikakor ne! Policija je še vse preveč prizadevna pri tej zadevi in zaenkrat niti misliti ni na to, da bi se že v kratkem iznebili biserov. Treba bo počakati ugodne prilike in jih vnovčiti v Antwerpnu.« Odvrnil je ogrek tanke cigarete, potegnil iz žepa zlato cigaretno dozo, skrbljivo izbral novo cigareto in si jo prižgal. Johnny ga je pri tem opravilu opazoval z zavistjo. »Hladnokrven vrag ste! Saj ste si menda na jasnem, Maurice, da čaka tudi vas kaznilnica, če se zgodi, da pride na dan resnica o biserih?«

Meister je puhnil v zrak kolobar dima. »Meni je povsem jasno to, da so vrata kaznilnice široko odprta za vas, mladi moj prijatelj! Menim, da bi bilo precej težavno vmešati mene v to zadevo. Če pa hočete vi na vsak način postati baron - ropar — ali pa je bil to vojvoda padovanski, ne spominjam se več dobro zgodovinskega primera — in se spuščate v sleparske pustolovščine, potem utegne postati to le vaš pogreb. Ker sem poznal vašega očeta in ker poznam vas že od detinstva, sem v nevarnosti... morda me nekoliko mikajo tudi pustolovščine...«

Mary ni peljala svojega gosta v rožni vrt, temveč na vrt s čudnimi, preperelimi kipi iz kamna. Tam je stala ob mirnem ribniku, kjer so rastle vodne rastline, kamenita klop in Alan jo je moral prej obrisati prahu, preden sta sedla.

»Alan, nekaj bi vam rada povedala. Zdaj govorim z Alanom Wemburyjem in ne z inspektorjem Wemburyjem, ga je pošvarila in on se je temu začudil.«

»Seveda, seveda!« Obmolknil je, skoro bi jo bil imenoval z njenim imenom. »Nikoli nisem imel poguma, da bi vam rekel Mary, toda čutim, da sem dovolj star za to.« Moral si je priznati da je bila starost le strahopeten izgovor, ki pa je obveljal. Njen glas je izdajal pravo veselje, ko je odgovorila:

»Kar storite tako! Miss Mary' zveni tako strašno nenaravno. In iz vaših ust je kar neprijazno.«

»Kaj se je torej zgodilo?« je vprašal in se okrenil k njej.

Oklevala je še trenutek. »Johnny,« je začela, »govori včasih v mnogih ozirih tako čudno. Alan, težko je reči kaj takega, toda dostikrat se zdi, kot da je pozabil na razliko, kaj je moje in kaj tvoje. Mnogokrat si mislim, da govori take stvari iz trme, potem pa spet čutim, da misli resno. Tudi o starem, ubogem očetu govori zelo zaničljivo. To mu le težko odpustim. Ubogi očka je bil zelo lahkomišljen in zapravljiv, toda Johnnyju in meni je bil srčno dober oče,« je zaključila s tresočim glasom.

»In kaj mislite s tem, ko pravite, da govori v mnogih ozirih zelo čudno.«

Zmajala je z glavo. »Saj ni samo to; ima tudi tako čudne prijatelje. Prejšnji teden je bil tu neki možak — samo videla sem ga, govorila nisem z njim — Hackitt po imenu. Ali ga poznate?«

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 10. DO 16. OKTOBRA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 10. oktobra

7.15 Jutranja glasbena srečanja — 8.05 Instrumentalne n vokalne pesmi — 8.25 Iz koncertov in studiov — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Igrajo mladi harmonikarji glasbene šole Beligrad — 9.35 Sovjetska zabavna glasba — 10.15 Moderni plesni ritmi z majhnimi govornimi ansambli — 10.35 Slovenske narodne in zabavne melodije — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Lahek opoldanski glasbeni spored — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Majhen glasbeni mozaik — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Poje Učiteljski pevski zbor Emil Adamič — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremlin v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Odlomki iz opere Jakobinec — 18.45 Novo v znanosti — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Lepe metode — 20.30 Prenos zaključnega večera festivala jug. popevk »Opatija 64« — 22.10 Oddaja za naše izseljence

NEDELJA — 11. oktobra

7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.50 Iz mladinske glasbe — 9.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite, tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.40 Dopoldanski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Pred domačo hišo — 14.00 Nedeljski operni koncert — 15.05 Danes v popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 18.30 Spored solistične glasbe — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni komorni koncert

PONEDELJEK — 12. okt.

8.05 Jutranja glasbena srečanja s pevci in instrumentalnimi solisti — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Zaplešimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Pihalna godba The Welsh Guards — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Koncertni drobci — 13.30

Priporočajo vam — 14.05 S poti po Madžarski — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Poslušajmo zborovske skladbe Vasilija Mirka — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz opernega sveta — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Družba in čas — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Pojo vam slovenski pevci zabavne glasbe — 20.20 Orfej in Evridika — opera — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 13. oktobra

8.05 Kvintet Avenik z Emo Prodrik in Francom Korenom — 8.25 Iz zabavne orkestralne glasbe — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Operni pevci in ansambli — 9.45 Zvočne miniaturre — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Slovenske narodne iz Prekmurja — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Vodič v orkester za mlade ljudi — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljamo vam jugoslovanske zabavne ansamble — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Sonata za violo in klavir — 20.20 Radijska igra — 21.20 Sereadni večer — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni simfonični koncert z deli jugoslovanskih skladateljev

SREDA — 14. oktobra

8.05 Glasbena, matineja — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Poje zbor »Slavček« — 9.25 Dopoldanski domači pele-mele — 9.45 Glasba za jesen — 10.15 Zabavni zvoki — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Na kmečki peči — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako pojo mladi pevci pri nas in po svetu — 15.30 Slovenske narodne pesmi — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Shakespeare in glasba — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Koncert zboru RTV Beograd — 20.20 Melodije jugoslovanskih skladateljev zabavne glasbe — 20.40 Francesca de

Rimini — opera — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz s plošč

ČETRTEK — 15. oktobra

8.05 Jutranja glasbena srečanja — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Glasbeni vedež — 9.45 Nekaj domačih — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo lipo — 12.30 Suita, balada in groteska — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Naši solisti v popularnih operah — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Pihalna godba JLA — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 »Odskočna deska« I. oddaja — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Glasbeni nokturmo — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni komorni koncert

PETEK — 16. oktobra

8.05 Od uverture do scherza — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Pihalna godba Jindrih Bauer — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Poje Komorni zbor RTV Ljubljana — 10.35 Novo na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Za ljubitelje opernih melodij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Klavirske skladbe štiri-ročno — 15.25 Napotki za turiste — 15.30 Narodne iz Pienanta in Furlanije — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Arena za virtuozne — 20.30 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.40 Kako aranžiramo — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazz — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Nočni obisk pri baročnih mojstrih

K I N O

Kranj »CENTER«

10. oktobra italijanski barvni CS film LJUBEZEN NA MEJI SVETA ob 16., 18. in 20. uri, premiera francoskega filma TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 22. uri
11. oktobra ameriški film NOTREDAMSKI ZVONAR ob 10. uri, francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI —

I. del ob 13. uri, italijanski barvni CS film LJUBEZEN NA MEJI SVETA ob 15., 17. in 19. uri, premiera nemškega filma IN TO SE IMENUJE ŽIVLJENJE ob 21. uri
12. oktobra francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 15. in 21. uri, nemški barvni film PRI ČRNEM KONJICKU ob 19. uri
13. oktobra francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 15., 17. in 19. uri, nemški barvni film PRI ČRNEM KONJICKU ob 17. uri

14. oktobra francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 15., 17. in 19. uri, premiera francoskega barvnega CS filma TRIJE MUSKETIRJI — II. del ob 21. uri
15. oktobra francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 15., 17. in 19. uri, francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — II. del ob 21. uri

Kranj »STORZIČ«

10. oktobra ameriški barvni film GULIVERJEVO POTOVANJE ob 18. uri, ameriški barvni CS film RIMSKA POMLAD GOSPE STONE ob 20. uri, premiera francoskega barvnega filma TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 22.30
11. oktobra ameriške barvne risanke ZDRAVO PRIJATELJI ob 10. uri, ameriški barvni film GULIVERJEVO POTOVANJE ob 14. uri, ameriški barvni CS film RIMSKA POMLAD GOSPE STONE ob 18. uri, nemški barvni film PRI ČRNEM KONJICKU ob 20. uri
12. oktobra nemški barvni film PRI ČRNEM KONJICKU ob 18. uri, italijanski barvni CS film LJUBEZEN NA MEJI SVETA ob 20. uri
13. oktobra nemški film IN TO SE IMENUJE LJUBEZEN ob 16., 18. in 20. uri
14. oktobra ameriški barvni CS film FANNY ob 15.30 in 20. uri, nemški film IN TO SE IMENUJE ŽIVLJENJE ob 18. uri
15. oktobra nemški film IN TO SE IMENUJE ŽIVLJENJE ob 15.30 in 20. uri, ameriški barvni CS film FANNY ob 17.30

Strazišče »SVOBODA«

10. oktobra ameriški film NOTREDAMSKI ZVONAR ob 20. uri
11. oktobra ameriški barvni film GULIVERJEVO POTOVANJE ob 17. uri, premiera francoskega barvnega CS filma TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 21. uri
13. oktobra francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — I. del ob 18. uri
15. oktobra francoski barvni CS film TRIJE MUSKETIRJI — II. del ob 19. uri

Cerklje »KRVAVEC«

10. oktobra španski barvni film MATI, POSLUSAJ MOJO PESEM ob 19. uri
11. oktobra španski barvni film MATI, POSLUSAJ MOJO PESEM ob 15., 17. in 19. uri

Naklo

10. oktobra nemški barvni film PRI ČRNEM KONJICKU ob 19. uri

Kropa

11. oktobra italijanski barvni CS film OSVAJAC MARACAIBA ob 16. in 19.30

Ljubno

10. oktobra nemški film STRELEC V ZELENEM ob 19. uri

11. oktobra francoski film MEC MASCEVANJA ob 18. uri

Podnat

10. oktobra mehiški barvni film NEVIHTA NAD MEHIKO ob 19. uri

11. oktobra italijanski zgodovinski film DAVID IN GOLIJAT ob 17. in 19. uri

15. oktobra angleški film NUJNI POZIV ob 19. uri

Jesenice »RADIO«

10. do 11. oktobra nemški barvni film VINETOU

12. oktobra italijanski barvni CS film TEROR BARBAROV

13. do 14. oktobra francosko-italijanski barvni CS film CARTOUCHE

15. do 16. oktobra angleški film NEPOZABNA NOČ (TITANIC)

Jesenice »PLAVZ«

10. do 11. oktobra francosko-italijanski barvni CS film CARTOUCHE

12. do 13. oktobra jugoslovansko-nemški barvni film VINETOU

15. do 16. oktobra špansko-argentinski film CRNA KRONIKA

Zirovnica

10. oktobra ruski film ZGRESENO ŽIVLJENJE

11. oktobra angleški barvni film VALCEK TOREADORJA

14. oktobra jugoslovansko-nemški film VINETOU

Dovje-Mojstrana

10. oktobra angleški barvni film VALCEK TOREADORJA

11. oktobra ruski film ZGRESENO ŽIVLJENJE

15. oktobra jugoslovansko-nemški film VINETOU

Radovljica

10. oktobra češki film SVEJK V RUSIJI ob 20. uri

10. oktobra italijanski barvni CS film DAVID IN GOLIJAT ob 18. uri

11. oktobra češki film SVEJK V RUSIJI ob 18. uri

11. oktobra mehiški film NEVIHTA NAD MEHIKO ob 16. in 20. uri

11. oktobra italijanski barvni CS film DAVID IN GOLIJAT ob 10. uri dopoldne matineja

13. oktobra angleški film NUJNI POZIV ob 20. uri

14. oktobra angleški film NUJNI POZIV ob 18. in 20. uri

15. oktobra italijanski barvni CS film TROJANSKA VOJNA ob 20. uri

16. oktobra češki film TARZANOVA SMRT ob 20. uri

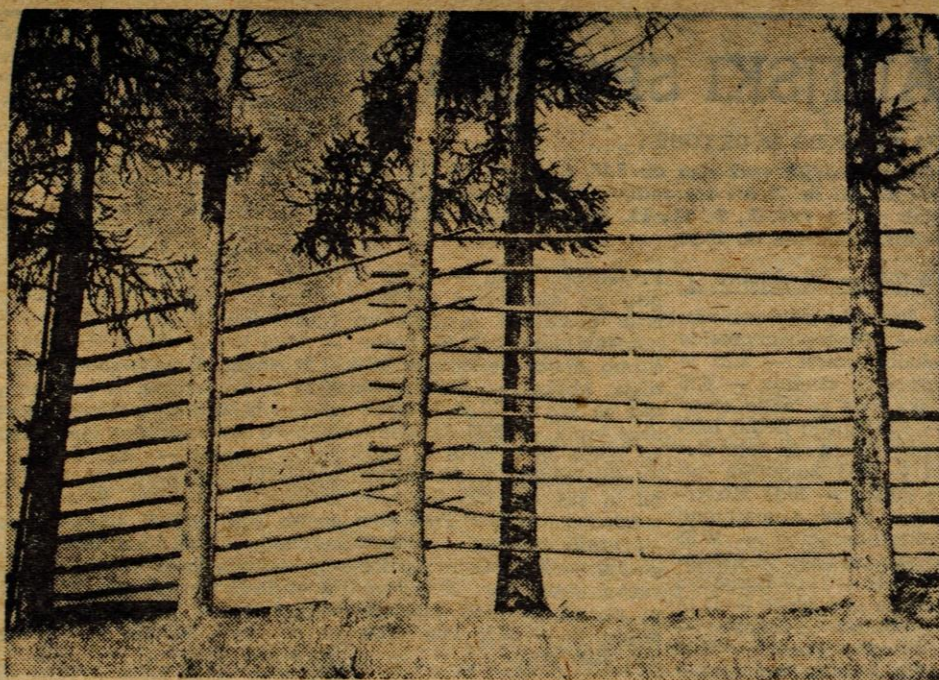
Pravljica o srečnem stroju

Nekoč je živel tovarnar, tam daleč za devetimi carinami, kjer podjetje skrahira, če ima izgubo in kjer vodilni uslužbenci odletijo s položaja, če streljajo kozle v službi. (No, to je pa zares pravljica, bodo vzdihnili naši ljudje, ko bodo prežvečili tale stavek!) In neko noč so v tovarni tega tovarnarja izdelali tri stroje. Pravljica ne pove, čemu so služili, toda sodeč po tem, da so jih vse tri prodali v Jugoslavijo, so morali biti ali stroji za kovanje fraz ali dvigala za dviganje standarda. Mogoče so bili navsezadnje celo čisto navadni stroji, kdo ve, če ne, kajti pripovedka, kot že rečeno, o tem prav tako diskretno molči, kakor molči na vsa premnoga vprašanja in obtožbe modri očetje projekta za sanacijo blejske mla ..., pardon, blejskega jezera.

Stroji so torej stali vsi no-

vi in bleščali v skladišču in čakali, da jih odpremi na vlak. Nikogar ni bilo blizu, le nočni čuvaj je ždel za vrati in vlekel dreto in to priliko so izrabile vile sojenice za svoj prihod. Da, prav ste slišali, tudi stroji so deložni prerokovanja teh pravljčnih bitij, ki pa so seveda malce drugačna na pogled kot tiste sojenice, ki so se včasih prikradle v naše kmečke izbe, zdaj pa se zvečine smukajo mimo dežurnih sester jeseniške in kranjske porodnišnice, če hočejo v redu opraviti svoj posel z novorojenčki. Jaz jih še nisem videl, niti na televiziji ne, čeprav vidiš na naši televiziji vsa čuda včasih še kak dober program, toda trije stroji so jih videli in so otrpnili v pričakovanju prerokbe.

Kaj so vile sojenice tvezile prvima strojema, nas ne zanima, ker sta bila namenje-

Motiv iz Poljanske doline

na nekam na Štajersko, saj tudi gorenjskih funkcionarjev ne zanima, kako drugod strežejo šolstvu, kajti potem bi

že vedeli, da so na Koprskem letos dali učencem prvih in drugih razredov brezplačne učbenike, in bi se vedeli, da ponekod na Goriškem sindikat preskrbi učeči kader s ceneno kurjavo in da imajo tam sploh vrsto prednosti pred gorenjskimi šolniki. Prisluhnil pa bomo ceremoniji okrog tretjega stroja, ki ga je kupilo gorenjsko podjetje »Alpskart« (na kredit, seveda!). Ko so vse tri vile opravile z njegovima bratcema, so se zgrnle še okrog njega in ker se jim je mučilo na trolejbus, ki tudi v tujini tam za devetimi carinami ponoči redkeje vozi, je prva kar na hitro in brez pomisleka zdrdrala:

»Kupil te je direktor, ki se na proizvodnjo spozna kot zajec na boben. Zato ti prerokujem, da ne bo znal nihče v tovarni s teboj prav ravnanati in boš več ali manj v remontu, raje več kot manj!«

Tudi druga sojenica je bila trdega srca, mogoče zato, ker jim tovarnar ni postregel iz reprezentančnega fonda (o, da, tudi v tujini ga imajo!). Pohitela je trdega srca:

»Vse te bo klelo, vse so vrazilo, kajti zaradi nevednosti bodo s tabo bore malo proizvedli. Mojstri bodo odrejali k tebi svoje najhujše sovražnike in normirci, si bodo zavoljo tebe neprestano in neprenehoma v laseh z delavci in upravo!«

Tretja sojenica, najmlajša pa je bila mehkega srca. Nerečni stroj se ji je zasmilil, ko je videla, kako je obupan nad grenko usodo utrnil oljnatu solzo. Nemudoma je popravila kruto napoved svojih sestra. Nežno je zasepevala:

»Nič si ne ženi k elektromotorju, mali, boš videl, da bo še vse prav! Tvoja brata bosta prišla v podjetji z dobro organizirano proizvodnjo, kjer znajo izkoristiti vse možnosti in kjer delajo na tri izmene. Tekla bosta noč in dan, ti pa boš šestnajst ur dnevno počival, kajti v »Alpskartu« je tako kot v pretežni večini gorenjskih podjetij: o polnem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti v industriji so doslej kvečjemu brali v kakem časopisu...« Čuk v tranzistorju

Uh, pa ta elektrika!

Kdo bi si mislil, da nam največ preglavic povzročata elektrika, enkrat je ni — drugičkrat je, enkrat je prešvih, drugičkrat premočna, kadar jo je dosti, jo izvažamo, ob pomanjkanju jo uvažamo, jo dražimo, kakor nas je volja, skratka, človeka strese že, če sliši samo besedo — elektrika, do Visoke napetosti pride ko stopiš v Kratke stik z inkasantom koncem meseca, ko ti volte in vate spremeni v dinarje.

Zadnje čase vse jamra, da je premalo elektrike al' je to kaj čudnega vas vprašam? V vseh letnih časih gori cesta razsvetljava v jutranjem, popoldanskem času kljub zadostni sončni svetlobi, vse izložbe od velikih do malih so razsvetljene v nočnih urah z najmočnejšimi raznovrstnimi žarnicami, ne vem za-

kaj?, mogoče zato, da tu in tam lahko vidimo v izložbi še lanskoletnega dedka mraza ali pa celo napis »Živel 1. maj!« Da nam primanjkuje toka je razvidno že samo iz rednih televizijskih oddaj, kjer so redne dnevne okvare na rednih televizijskih postajah zamenjale redno. Pomanjkanje struje. Zato več ali manj časopisna in radijska opozorila opozarjajo zadnje čase potrošnika na čim večje varčevanje toka. Temu klicu so se odzvali več ali manj vsi potrošniki, in da bi vsled tega zmanjšali na svojih domačih števcih število kilovatnih ur, se električno brijejo, kuhajo kavo v podjetjih, ravno tako nočni čuvaj na svoji službeni dolžnosti s pridoma uporablja ceneni gospodinjski tok. Bolj ko pomanjkanje toka pa je presenetila potrošnika

ponovna podražitev toka in to zopet zaradi finančnega primanjkljaja. Vsakdo se še iz šolskih časov spominja, da plus in minus da električni tok. Iz časopisnih poročil pa je razvidno, da so naši elektro strokovnjaki proizvajali za čudo tok brez plusa in tako je nastal samo minus, katerega bo na srečo zopet poravnal — potrošnik. Podražitev toka je prizadela predvsem vse tiste, kateri so v našem socializmu prišli do takozvanih švedskih kuhinj. To je kuhinja, kjer je vse od električnega štedilnika, boilerja, hladilnika, sesalca, mikserja in zobotrebca na elektriko in bodo radi podražitve toka slej ko prej opustili to kuhinjo in prešli na jugoslovansko, kjer igra glavno vlogo »raufnk«, premog in drva.

Televizija

SOBOTA — 10. oktobra

RTV Beograd 17.40 Film za otroke — RTV Zagreb 18.05 Zvoki v gibanju — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Zagreb 18.45 Propadli dvorci — RTV Ljubljana 19.30 Kaj bo prihodnji teden na sporedu, 19.45 Propagandna oddaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Opatija 64 — RTV Ljubljana 22.30 Olimpijske igre v Tokiu

NEDELJA — 11. oktobra

RTV Ljubljana 9.30 Deček iz cirkusa — RTV Zagreb 10.00 Kmetijska oddaja — Intervizija ali Evrovizija 14.50 Sportno popoldne — RTV Ljubljana 16.50 Otvoritev olimpiade v Tokiu, 19.00

Rečna ladja — JTV 20.00 TV dnevnik — RTV Beograd 20.45 Ogledalo državljana Pokornega, 21.45 Da ali ne — quiz, 23.30 Tokio — olimpijske igre

PONEDELJEK — 12. okt.

RTV Ljubljana 11.40 Televizija v šoli, 15.20 Ponovitev šolske ure, 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Angleščina na TV — RTV Beograd 17.40 Francozi pri vas doma — RTV Zagreb 18.10 Risanke — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik, 18.45 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu — RTV Beograd 19.45 Propagandna oddaja — JTV 20.00 TV dnevnik — Skopje 20.30 Glasbena oddaja — RTV Zagreb 20.40 Avtobiografija utopljenke — TV drama — RTV Ljubljana 22.10 Magnetoskopski posne-

tek olimpiade v Tokiu — 22.30 Olimpiada v Tokiu

TOREK — 13. oktobra

RTV Beograd 20.00 Poročila — RTV Ljubljana 20.15 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu, 22.15 Ribolov — film, 22.30 TV obzornik, 22.50 Propagandna oddaja, 23.00 Olimpiada v Tokiu

SREDA — 14. oktobra

RTV Ljubljana 16.00 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu — RTV Zagreb 17.10 Učimo se angleščine — RTV Ljubljana 17.40 Film za otroke — RTV Beograd 18.00 Slike sveta — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik, 18.45 Magnetoskop, posnetek olimpiade v Tokiu, 19.45 Propagandna oddaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik, 20.30

Lirika — RTV Ljubljana 21.20 Propagandna oddaja — 20.40 Deset zadetkov, 21.30 Propagandna oddaja, 21.35 TV akcija, 21.45 Kulturna oddaja, 22.15 TV obzornik, 22.30 Koncert v studiju, ali 22.30 Olimpiada v Tokiu

CETRTEK — 15. oktobra

RTV Zagreb 10.00 TV v šoli — RTV Beograd 11.00 Francozi pri vas doma — RTV Ljubljana 15.30 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu, 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Angleščina na TV — RTV Zagreb 17.40 Mendov spored — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik, 18.45 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu — RTV Zagreb 19.45 Propagandna oddaja — JTV 20.00 TV dnevnik — RTV Beograd 20.30 Narodna glasba — RTV Zagreb 20.40 Glasbeni film,

PETEK — 16. oktobra

RTV Ljubljana 16.10 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu — RTV Zagreb 17.10 Učimo se angleščine, 17.40 TV v šoli, 18.10 Skrinjica, ki pripoveduje — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Rdeči signal, 19.15 Narodna glasba — RTV Ljubljana 19.45 Propagandna oddaja — JTV 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Propagandna oddaja — RTV Ljubljana 20.35 Magnetoskopski posnetek olimpiade v Tokiu, 22.20 TV obzornik, 22.30 Olimpiada v Tokiu